(503) " चर गत्यर्थः " (I-भ्वादिः-559. सक. सेट्. पर.) [अ]

अयं धातुर्भक्षणार्थेऽपि प्रयुज्यते ।

' संशये चारयेत्, गत्यां चरति—' (श्लो. 153) इति देवः ।

चारकः-रिका, चारकः-रिका, चिचरिषकः-षिका, [1]चञ्चुरकः-रिका ;
चरिता-त्री, चारयिता-त्री, चिचरिषिता-त्री, चञ्चुरिता-त्री ;
चरन्-न्ती, [2]चारयन्-न्ती, चिचरिषन्-न्ती ; —
चरिष्यन्-न्ती-ती, चारयिष्यन्-न्ती-ती, चिचरिषिष्यन्-न्ती-ती ; —
[3][गुरुवचनं][A] उच्चरमाणः, [4] [रथेन] [B]सञ्चरमाणः, चारयमाणः,
[5][गुरुवचनं] उच्चिचरिषमाणः, [5][हयेन] सञ्चिचरिषमाणः, [6]चञ्चूर्यमाणः[C];
उच्चरिष्यमाणः, सञ्चरिष्यमाणः, चारयिष्यमाणः, उच्चिचरिषिष्यमाणः ;

---

1. गर्हितं चरतीत्यर्थे, ' लुपसदचरजपजभदहदशगृभ्यो भावगर्हायाम् ' (3-1-24) इति भावगर्हायां यङि, द्वित्वे, ' चरफलोश्च ' (7-4-87) इत्यभ्यासस्य नुगागमे, ' उत् परस्यातः ' (7-4-88) इत्युत्तरखण्डस्योत्वे, ' हलि च ' (8-2-77) इति दीर्घस्य त्रैपादिकत्वेनासिद्धत्वात् अल्लोपयलोपयोः एवं रूपम् । हलादिप्रत्ययभिन्ने यङन्ते सर्वत्र एवमेव बोध्यम् ।

2. भक्षणार्थत्वे, ' निगरणचलनार्थेभ्यः—' (1-3-87) इति ण्यन्तात् परस्मैपदमेव । गत्यर्थकत्वे तु ण्यन्तात् शानजपि भवतीति विशेषः ।

3. ' उदः चरः सकर्मकात् ' (1-3-53) इति शानच् । गुरुवचनमतिलङ्घते इत्यर्थः । अतः सकर्मकत्वम् ।

4. ' समस्तृतीयायुक्तात् ' (1-3-54) इति शानच् ।

5. ' पूर्ववत् सनः ' (1-3-62) इति सन्नन्तात् शानच् ।

6. ' हलि च ' (8-2-77) इति दीर्घः । एवं यङन्ताद् यति, ल्यपि च दीर्घो ज्ञेयः ।

A. ' इदं वचोऽनुच्चरमाण ईते तस्मिन् स्वमादाय शिशुं निकाय्यम् ।
आनाय्यपूज्यो, मधुरां प्रणाय्यस्तां नारदः स्मायति लोकपान्थः ॥ ' वा. वि. 2-20.

B. ' अभ्रेण खे सञ्चरमाण आराद् बिलेशयद्वेषिसमानजूतिः ।
प्राह्लेतनादित्यकरोपतप्तः पुरीं ददृश्वान् गजतावृतां सः ॥' वा. वि. 2-23.

C. ' ध्वजपल्लविता सेना शस्त्रपुष्पा परागिणी ।
बभौ चञ्चूर्यमाणेव मृत्योरुपवनस्थली ॥ ' यादवाभ्युदये. 22-74.

[अ]. ' यथा तु भक्षणेऽपि प्रयुज्यते चरिः ' इति मैत्रेयरक्षितः, तथा नायं पाठोऽस्ति । अपि तु अर्थवशेन केनचित् प्रक्षिप्त इति गम्यते । " इति पुरुषकारग्रन्थोऽत्रानुसन्धेयः ।